

BLOG BROJ: 62

AKTUELNA VANJSKA POLITIKA
III GODINA IZDANJA

EHO RATNOG NASLIJEĐA HRVATSKE NA EVROPSKOM PUTU BOSNE I HERCEGOVINE

AUTOR: EDO KANLIĆ
MAJ 2023.

Program: Aktuelna vanjska politika

Aktuelna vanjska politika je platforma namijenjena mladim aktivistima/kinjama za izradu i objavu kratkih online članaka u različitim formatima (analiza, blog, policy brief i sl.) o aktuelnim temama iz sfere vanjske politike usmjerene ka ili vođene od strane BiH. Platforma je prostor gdje mлади mogu da kreiraju sopstveni sadržaj, razvijaju svoju ekspertizu i dobiju prostor u javnosti.

Više informacija na: www.fes.ba i www.vpi.ba

Impressum

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) | ured u BiH Kupreška 20, 71 000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Odgovorni: Dr. Peter Hurrelbrink

Tel.: +387 33 722 010

Fax: +387 33 613 505

e-mail: fes@fes.ba

www.fes.ba

DTP: Dino Dizdarević

Naslovница: Dino Dizdarević

Publikaciju možete naručiti na e-mail: fes@fes.ba. Stavovi, mišljenja i zaključci u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Friedrich-EbertStiftung. Friedrich-Ebert-Stiftung ne garantuje za tačnost podataka koji su izneseni u publikaciji. Sva prava zadržana od Friedrich-EbertStiftung.

U partnerstvu sa: Vanjskopolitička inicijativa BH

KANLIĆ EDO

Aktuelna vanjska politika: Echo ratnog naslijeda Hrvatske na evropskom putu Bosne i Hercegovine " / Edo Kanlić - Sarajevo : Friedrich-Ebert-Stiftung, 2023. - 4 str. A4 format

Eho ratnog naslijeda Hrvatske na evropskom putu Bosne i Hercegovine

Autor: Kanlić Edo

Iako postoje presude međunarodnih sudova¹ koje dokazuju učešće Republike Hrvatske, odnosno njenih najviših zvaničnika u ratnim sukobima u Bosni i Hercegovini (BiH), ova država je punopravnim članstvom u Evropskoj uniji (EU) prestala biti dio regionalnih inicijativa i saradnje u polju tranzicijske pravde. Dobijanjem fotelje i prava veta u najpoželjnijem evropskom klubu, Hrvatska je stekla superiornu poziciju da odlučuje, između ostalog, o budućem proširenju Unije na Zapadnom Balkanu. Obzirom da je suočavanje sa ratnim naslijedjem obaveza BiH u procesu pristupanja EU, korisno je razmotriti ulogu Hrvatske u ovoj oblasti i utjecaj na političke odnose u BiH.

*Ratno naslijede kao dio evropskih integracija
BiH*

Evropska komisija je od BiH tražila poduzimanje 'konkretnih koraka na unapređenju okruženja

pogodnog za pomirenje kako bi se prevazišlo naslijede rata.² Ovaj uslov je BiH predstavljen prije četiri godine, ali nisu zabilježeni značajniji rezultati institucija u BiH. Razlozi se mogu tražiti u neprecizno definisanom uslovu koji ostavlja prostor za proizvoljnu interpretaciju, ali i nepostojanju plana za implementaciju 14 prioriteta.³ Ipak, *de facto* najznačajniji razlog za izostanak rezultata je nespremnost političkih elita da odustanu od zloupotrebe ratne prošlosti i trauma građana u svrhu prikupljanja jeftinih političkih poena. Civilno društvo se u praćenju implementacije ovog prioriteta fokusira na institucionalno suočavanje s prošlošću kroz usvajanje zakona i pratećih strateških dokumenata; nastavne planove i programe; negiranje genocida i drugih ratnih zločina i veličanje ratnih zločinaca; imenovanja ulica i javnih institucija; komemoriranje žrtava i podizanje spomenika/spomen ploča.⁴ Sudeći po retorici i trendovima, može se reći da je BiH danas dalje od ovog cilja nego 2019. godine kada ga je dobila kao zadatak.

¹ Međunarodni krivični sud za progon osoba odgovornih za ozbiljne povrede humanitarnog prava na teritorijima bivše Jugoslavije od 1991. Godine, presuda u predmetu *Prlić i drugi* (IT-04-74-A) iz 29.11.2017. godine, prvi tom: <https://www.icty.org/x/cases/prlic/aciug/en/171129-judgement-vol-1.pdf>

² Evropska komisija, Mišljenje Komisije o zahtjevu Bosne i Hercegovine za članstvo u Evropskoj uniji, COM(2019) 261 final, Brisel, 29.05.2019: <https://europa.ba/wp-content/uploads/2019/06/Misljenje-Komisije-o-zahtjevu-Bosne-i-Hercegovina-za-članstvo-u-Evropskoj-uniji.pdf>

³ Program integriranja koji sadrži i Akcioni plan za implementaciju 14 prioriteta je trebao biti pripremljen u decembru 2021. godine. Prema informacijama Direkcije za evropske integracije BiH iz marta 2023. godine, radne grupe za evropske integracije još nisu dostavile tražene podatke zbog čega Program integriranja još nije usvojen.

⁴ "Potemkinova kandidatura: Alternativni izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine na putu za članstvo u Evropskoj uniji za 2022. godinu - politički kriteriji", Inicijativa za monitoring evropskih integracija BiH, april 2023. godine: https://eu-monitoring.ba/site/wp-content/uploads/2023/04/paper-67_Layout-1-1.pdf

Kruha i odlikovanja: Veličanje ratnih zločinaca u Hrvatskoj

Zapaljivoj retorici u BiH značajno doprinose izjave i odluke političkih predstavnika Republike Hrvatske. Odnosi dviju zemalja su dodatno usložnjeni od početka mandata predsjednika Hrvatske Zorana Milanovića. Za razliku od prethodnih socijaldemokratskih predsjednika, Milanović je nastavio i dodatno radikalizovao vanjsku politiku predsjednika iz Hrvatske demokratske zajednice (HDZ) prema BiH, naročito u temama koje se tiču ratne prošlosti. Nakon što je u godinama između obnašanja premijerske i predsjedničke funkcije izjavio da je susjedna BiH "big shit [...] bez reda i poretka",⁵ po dolasku na Pantovčak se nije libio relativizovati genocid u Srebrenici. Tezom o "različitim vrstama genocida"⁶ i tvrdnjama da "nije svaka žrtva ista" je izazvao

negodovanje javnosti i zvaničnika u BiH. Ni nakon pokušaja da se opravda nije povukao ovu izjavu, a zvanični odnosi Sarajeva i Zagreba odavno nisu bili zategnutiji.

Burne reakcije lokalnog stanovništva i boračkih organizacija u Derventi izazvalo je nedavno odlikovanje⁷ 103. brigade Hrvatskog vijeća obrane (HVO), za koju tvrde da je počinila ratne zločine nad lokalnim srpskim stanovništvom. Nije ovo prvo Milanovićevo sporno odlikovanje. U ljeto 2020. godine je odlikovao četiri brigade HVO i Specijalnu policiju MUP-a samoproglašene Hrvatske republike Herceg-Bosna (HRHB). Odlikovanje je u ime Specijalne policije primio penzionisani general Zlatan Mijo Jelić, osuđenik za ratne zločine nad bošnjačkim civilima u Mostaru.⁸ Dvije godine kasnije je odlikovao Đura Matuzovića, kojeg Sud BiH tereti za zločine nad srpskim stanovništvom u Orašju.⁹

⁵ "Zoran Milanović o Bosni i Hercegovini: To uopće nije država, to je "big shit"" , Klix.ba, 24.08.2016: <https://www.klix.ba/vjesti/regija/zoran-milanovic-o-bosni-i-hercegovini-to-uopce-nije-drzava-to-je-big-shit/160824131>

⁶ "Milanović: Srebrenica je genocid, ali onda za teže zločine treba novo ime", Radio Slobodna Evropa, 06.12.2021: <https://www.slobodnaevropa.org/a/milanovic%4C%87-srebrenica-je-genocid-ali-onda-za-te%C5%BEe-zlo%C4%8Dine-treba-novo-ime/31596501.html>

⁷ Ured Predsjednika Republike Hrvatske, "Predsjednik Milanović u Derventi odlikovao 103. brigadu HVO-a i poručio: Daytonski sporazum čuva ravnotežu u BiH i status Hrvata", 25.03.2023: <https://www.predsjednik.hr/vjesti/predsjednik-milanovic-u-derventi-odlikovao-103-brigadu-hvo-a-i-poruco-daytonski-sporazum-cuva-ravnotezu-u-bih-i-status-hrvata/>

⁸ "Milanović uručio Jeliću odlikovanje za Specijalnu policiju tzv. Herceg-Bosne", Radio slobodna Evropa, 04.08.2020: <https://www.slobodnaevropa.org/a/30766457.html>

⁹ "Milanović odlikovao Đuru Matuzovića – optuženika za ratne zločine u BiH", Al Jazeera Balkans, 20.07.2022: <https://balkans.aljazeera.net/videos/2022/7/20/milanovic-odlikovao-djuru-matuzovica-optuzenika-za-ratne-zlocine-u-bih>

Milanović nije odgovorio na otvoreno pismo Inicijative mladih za ljudska prava Hrvatske kojim su od predsjednika tražili da oduzme najviša državna odlikovanja pravomoćno osuđenim ratnim zločincima: Jadranku Prliću, Slobodanu Praljku, Milivoju Petkoviću, Valentinu Čoriću i Bruni Stojiću.¹⁰ Ovaj zahtjev ranije je ignorisala i Milanovićeva prethodnica Kolinda Grabar-Kitarović. Nakon prvostepene osuđujuće presude šestorci tzv. HRHB je izjavila da odličja neće oduzeti¹¹, a nije poduzela ništa ni nakon pravosnažne osuđujuće presude.

Iako su raniji predsjednici Mesić i Josipović oduzimali odlikovanja nekim osuđenicima za ratne zločine, niko od četiri predsjednika nakon Franja Tuđmana nije oduzeo odlikovanja koja je on dodijelio Dariju Kordiću, kasnije osuđenom za ratne zločine nad bošnjačkim civilima u Ahmićima. Ovo odlikovanje, ali i svečani doček koji su Kordiću u BiH priredili zvaničnici HDZ BiH je dugogodišnja tema sporenja u domaćoj politici. Neizostavan faktor u hrvatskoj vanjskoj politici na evropskom nivou prema BiH je i europarlamentarka Željana Zovko koja je 2019. godine "vođena nemjerljivim domoljubljem s ponosom obilježila 26. godišnjicu legitimne Hrvatske Republike Herceg-Bosne",¹² čije je funkcionisanje Haški tribunal okvalifikovao kao udruženi zločinački poduhvat.

Ratno nasljeđe kao problem EU

Evropska unija kao mirovni projekat ima ogroman iskustveni potencijal za jačanje saradnje na prostoru nekadašnje Jugoslavije i prevazilaženju ratnog nasljeđa. Do sada taj potencijal nije iskorišten, a sudeći po njenom vanjskom djelovanju, EU nije osvijestila da je prevazilaženje ratnog nasljeđa i njen unutrašnji zadatak. Hrvatska je članstvom u EU unijela lijepo jadranske otoke, ali i pregršt problema uzrokovanih ratovima devedesetih. Institucije EU se moraju suočiti i odlučnije djelovati u ovim pitanjima koja su postala i dio pristupnog puta država kandidatkinja. Suočavanje EU s ratnim nasljeđem devedesetih, ali i daljom historijom je krucijalno za integracijski put Sjeverne Makedonije, Kosova i Srbije, a posebno Bosne i Hercegovine. Ova država je zloupotrebama odredbi Dejtonskog mirovnog sporazuma najizloženija miješanju u unutrašnje poslove i svi primjeri hrvatskog koketiranja sa ratnom prošlosti dokazuju krhkost odnosa unutar BiH. Projekat mira ne smije (p)ostati projekat irentizma i historijskog revizionizma. Ne samo zbog Bosne i Hercegovine, nego i zbog budućnosti same Evropske unije.

¹⁰ Dragan Grozdanić, "Milanoviću, izjasni se", Portal Novosti, 03.12.2020: <https://www.portalnovosti.com/milanovicu-izjasni-se>

¹¹ "Grabar-Kitarović neće oduzeti odlikovanja osuđenim ratnim zločincima", Al Jazeera Balkans, 12.12.2017, ažurirano 30.06.2020: <https://balkans.aljazeera.net/news/balkan/2017/12/12/grabar-kitarovic-nece-oduzeti-odlikovanja-osudenim-ratnim-zlocincima>

¹² Samir Huseinović, "Šta slavi evropska zastupnica Željana Zovko?", Deutsche Welle, 04.09.2019: <https://www.dw.com/bs/za%C5%A1to-hdz-eurozastupnica-%C5%BEeljana-zovko-slavi-herceg-bosnu/a-50285166>